

სოფელი პაპოშვილები
დასახლების სტრუქტურა და გვარობრივი შემადგენლობა

სოფელი პაპოშვილები ერთ-ერთი ულამაზესი სოფელია შუახევის რაიონში. იგი მდებარეობს მთა ჩირუხისაკენ მიმავალ ცენტრალურ გზაზე. ხალხური გადმოცემების მიხედვით, სოფელი ხშირად გამხდარა თამარ მეფის და მისი ამალის დასახვენებელი ადგილი. აქ გაუფლიათ და მნიშვნელოვანი ინფორმაციები ჩაუწერიათ ზაქარია ჭიჭინაძეს, თედო სახოკიას, გიორგი ყაზბეგს და სხვებს.

სოფელი ადმინისტრაციულად შედის შუახევის მუნიციპალიტეტის ოლადაურის თემში. პაპოშვილები მდ. ჩირუხისწყლის მარცხენა ნაპირზეა გაშლილი და ზემოდან ამაყად გადაჰყურებს გამონათლევის ეკლესიას. მდ. ჩირუხისწყალი პაპოშვილებს გამოყოფს სოფ. ჯუშუშაურისაგან. ჩრდილო-აღმოსავლეთით სოფელს ესაზღვრება სოფ. მახალაკიძეები, სამხრეთიდან – ხიხანისწყლის ქვაბული – ისტორიული სხალთის მონასტერი.

აღრე სოფელი პატარა დასახლებას წარმოადგენდა. გადმოცემით სოფელში თავდაპირველად 9 კომლი ცხოვრობდა. 101 წლის ფ. ფუტკარაძის გადმოცემით “ჩემს ჯეელობაში პაპოშვილებში 9 კომლი ცხოვრობდა, სოფელი გაიზარდა, ფრთა გაშალა, მომცრო ვაკეზე ვედარ დაეცია და რაოდენიმე ოჯახმა მალდა მთის თხემზე, კოროჭის უბანში აინაცვლაო“. გეოგრაფიული მდებარეობიდან გამომდინარე ახალ უბანს **გორი** ეწოდა, რადგან იგი ზღვის დონიდან 1270 მეტრის სიმაღლის მთის მალაღ ბორცვებზეა შეფენილი. გადმოცემით უბნის ისტორია ერთ საუკუნეს ითვლის. სოფელში ფუნქციონირებს ორი საჯარო სკოლა – სპორტული დარბაზით, ორი მედპუნქტი და კულტურის სახლი. სოფელში ფუნქციონირებს აგრეთვე ორი ბიბლიოთეკა. მათგან ერთი სკოლის გახსნისთანავე აიგო, ხოლო მეორე მოგვიანო პერიოდში – ღვაწლმოსილი პედაგოგის ეკატერინე ნინიძის ძალისხმევითა და მონდომებით.

პირველი სკოლა პაპოშვილებში გაიხსნა 1935-1936 წლებში. იგი უკავშირდება სოფლის ღირსეული მკვიდრის – მოედინ ფუტკარაძის სახელს. მან სკოლას საკუთარი საცხოვრებელი სახლის ორი ოთახი დაუთმო. სკოლის პირველი მასწავლებლები იყვნენ: აქესენტი დარსაველიძე, დიომიდე ტვაღავაძე, ნიკოლოზ ბადათურია და ლოლა კაკაბაძე. 2005 წელს იგი ცხრწლიან სკოლად გადაკეთდა, რაშიც დიდი წვლილი – სოლომონ ფუტკარაძეს მიუძღვის.

მეორე სკოლა (დაწყებითი) კი გორის უბანში გაიხსნა 1939-1940 წლებში – ბაირამაღ ფუტკარაძის ინიციატივით. სასკოლო შენობის აგებამდე ბაირამაღ ფუტკარაძემ სკოლისთვისაც და მასწავლებლებისთვისაც საკუთარ საცხოვრებელ სახლში გამოყო სასწავლო და საცხოვრებელი ოთახები. სკოლის პირველი მასწავლებლები იყვნენ: შადვა ღაღანიძე, ვარლამ გახოკია, აბდულ ქედელიძე, ლუბა კორიფაძე. 2011-2012 წლებში იგი ცხრწლიან სკოლად გადაკეთდა.

პაპოშვილები ორ უბნადაა დასახლებული. შესაბამისია კულტურული თუ საგანმანათლებლო დაწესებულებებიც. სოფელში ამჯამად არის ღაზი ხელოსნების მიერ აშენებული მოჩუქურთმებელი ორი მეჩეთი, რომლებიც ინახავენ ოსმალთა ბატონობის მტკივნეულ ისტორიას. სოფლის მახლობლად, გამონათლევში 2005 წელს აიღო ეკლესიაც.

ტოპონიმ „პაპოშვილები“ სახელწოდება უკავშირდება სოფლის სახელოვან წინაპარს – „პაპას“, რომლის შთამომავლებსაც – პაპი(ს)შვილები, ხოლო სოფელს პაპოშვილები ეწოდება.

პაპოშვილები შემდეგი უბნების სახითაა წარმოდგენილი:

1. **კოსოლი** – ეტიმოლოგიურად მომდინარეობს „სოლისგან“ (სოლი – სამკუთხა რკინის (ხის) იარაღი, რომელსაც ქვისა და ხეების გასახლეწად იყენებენ, კოსოლიც გეოგრაფიულად მდებარეობს სამკუთხა ფერდობზე) (დ. ფუტკარაძე, სავლე დღიური, 2019 წელი მთხრობელი მ. ფუტკარაძე)
2. **კატნარი** – უბანი გამოირჩეოდა კატების სიმრავლით, ამიტომ მოსახლეობამ მას კატნარი უწოდა.
3. **ასავალი** – აღნიშნულ უბანში ხშირი იყო სპორტული აქტივობებია, აქ მეზობელი სოფლებიდან იკრიბებოდნენ ახალგაზრდები და ეჯიბრებოდნენ ერთმანეთს. გადმოცემით ერთ-ერთი მონაწილე მოწინააღმდეგეს გაქეჯობრა: ამ ასახიდ ორძელზე „მე შენზე მეტს „ასს ავალ“. თუმცა შედეგი კრახით დასრულდა. მას შემდეგ აღნიშნული უბანი ამ სახელ ატარებს, გადმოგვცემენ სოფლის უხუცესი ადამიანები;
4. **გორგოშაური (ღორღოშაური)** – ამ ტერიტორიაზე მოიპოვებოდა შავი შეფერილობის ქვა-ღორღი;
5. **წიფლნარი** – ეს უბანი წიფლის ტყის განაპირა მდებარეობის გამო;
6. **ავაზნის დელე** – ამ დელეში იყო წყლის ერთგარი რეხერეუარი-ავაზანი, საიდანაც სოფელი მარაგდებოდა წყლით;
7. **ცხენის საძვარი (საძვარი)** – ვრცელი ტერიტორია, სადაც მოსახლეობა საქონელს აძოვებდა, მათ შორის ცხენებს.

პაპოშვილები ძირითადად ფუტკარაძეებითაა დასახლებული. გადმოცემით ფუტკარაძეთა წინაპრები მახლობელი სოფლიდან – დღვანიდან, დღვანში კი მაჭახლის ხეობის სოფელ საფუტკრეთიდან ამოსულან, თუმცა „ერთი წარმომავლობის არ არიან, ზოგის გვარი სხვა ყოფილა, მაგრამ ფუტკარაძეებად დაწერილან“, მოგვითხრობს რესპონდენტი.

ადგილობრივების ცნობით, ფუტკარაძეთა გვარის ფუძედ გამოყენებულია მწერის სახეობა – ფუტკარი. გვარის თავდაპირველი ფორმა იყო მეფუტკრისძე, რაც დაფიქსირებულია გვარი XVI-XVII საუკუნის შესანიშნავ წერილობით დოკუმენტში „ტბეთის სულთა მატინე“. ფუტკარაძეები ცხოვრობენ ზესტაფონში, ვანში, გურიაში, გორში, ღეჩხუმში, კახეთსა და ქართლის რეგიონებში, ასევე თურქეთში (ბორჩხის რაიონის სოფლებში: ტრაპენში, თხილაზოში, იმერხევის ხეობაში, ხოლო მუჰაჯირობის დროს გადასახლებულები: ბურსაში, ინეგოლში, იზმირში, ადაბაზარში და სხვაგან).

სოფლის ყველაზე მრავალრიცხოვანი საგვარეულო – ფუტკარაძეები წარმოდგენილია სხვადასხვა შტო-გვარების, კერძოდ: **ფეჭლივანოღლების** (ოსმალთა ბატონობის დროს სოფელში შემოსულა ოსმალთა ვაჭარი, რომელიც განთქმული მოჭიდავე ყოფილა. მაშინ არსებული წესის შესაბამისად მისთვის ან კაცი უნდა მიეგვარათ საჭიდაოდ, ან საფასური გადაეხადათ. მოჭიდავეს მოუთხოვია: „ან ხასნი ან ხარჯი“. მაშინ გამოუყვანიათ სოფლის ძლიერი ახალგაზრდა, მაგრამ იგი დამარცხებულა თურქთან შერკინებაში. პაპოშვილებლებს ჭალაში სამუშაოდ წასული ბაბუა ემინისათვის უთხოვიათ: „თურქს დაეჭიდე და საფასურისგან გაგვათავისუფლე“. ემინი წამოუყვანიათ სათიბიდან, სამი დღე დაუსვენებიათ და დამწვარი კარაქი დაუღვევინებიათ.

ემინ ბაბუას თურქი დაუმარცხებია. შესაბამისად, შთამომავლობას ისინი შემორჩნენ „ფუჰლიფ-ოდლები“ // ფალაენის შვილების სახელით) (ნ.ფუტკარაძე „მათი ღვაწლი დასაფასებელია“ 2017წ), **ჰაჯიოდლების (დაკავშირებულია მექაში სამლოცველო მოგზაურობასთან), ქექეჯოდლების (ქექეჯი – ადამიანი, რომელიც გამართულად ვერ საუბრობს, ენაბლუ), ომაროდლების (საკუთარი სახელი ომარის მიხედვით) და ქოსიოდლების (ქოსა – უთმო, უწვერო წინაპრიდან წარმომავლობის აღმნიშვნელი) სახით (ქართულ-ლაზური ლექსიკონი, თ, 1940:347)**

მეორე გვარი, რომელიც პაპოშვილებში დამკვიდრდა, დიასპიძეა. მათი რაოდენობა ოთხ კომლს შეადგენს. ისინი ღურღუთის სერის დადაღმა მხარიდან – მომწვრიდან ჩამოსახლებულან. სოფელში ცხოვრობს აგრეთვე ბარამიძეთა ერთი ოჯახი, რომლებიც თავიანთ წარმომავლობას სოფელ ყინჩაურს უკავშირებენ.

წყაროები და ლიტერატურა

1. ნ. ფუტკარაძე, მათი ღვაწლი დასაფასებელია, 2017;
2. ქართულ-ლაზური ლექსიკონი, თბ, 1940;
8. დ. ფუტკარაძე, საველე დღიური, 2019 წელი მთხრობელი მ. ფუტკარაძე.

Data Phutkaradze

The village of Paposhvilis Settlement structure and family composition Summary

The paper deals with the history, daily life, life and culture, general ethnic peculiarities and local specifics of one of the most distinguished village of Georgia – Paposhvilis.